

התפתחות מדדי המחירים של קבוצות הכנסה, קבוצות מוצא וותק וקבוצות גודל משפחה שונות בשנים 1954 עד 1962.²

סקירה זו עוסקת בשאלה באיזו מידה מייצג מדד המחירים לצרכן את התפתחות מחירי הצריכה של קבוצות צרכנים שונות — קבוצות הכנסה, קבוצות מוצא וותק וקבוצות גודל משפחה. העניין שיש בשאלה זו נעוץ בשימושו של המדד במשק הישראלי, בעיקר במסגרת הסדר תוספת היוקר; משנה-חשיבות יש לשאלה בתקופה של שינויים ניכרים במבנה מערכת המחירים היחסיים במשק, העשויים להשפיע על חלוקת ההכנסה בו.

הבדיקות העלו הבדלים קלים בלבד בין הקבוצות השונות, והן מלמדות כי מדד המחירים לצרכן מייצג במידה רבה של מהימנות את התייקרות הצריכה של הקבוצות השונות, הנידונות כאן, וכי התפתחות המחירים היחסיים היתה נייטרלית כמעט מבחינת חלוקת ההכנסה. המדדים המובאים כאן מבוססים על סקר הוצאות המשפחה שבוצע על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ב-1959/60, והם מתייחסים לאוכלוסיית השכירים העירוניים בלבד. ההסקה מתוך ממצאים אלה לגבי כלל המשק מותנית במידת הקירבה בהרכב הצריכה בין אוכלוסיית הסקר לבין כלל האוכלוסייה במשק.

1. התפתחות מחירי סלי הצריכה של קבוצות ההכנסה השונות

בעיה המתעוררת בשעה שניגשים לחישוב שיעורי התייקרות של סלי הצריכה של קבוצות ההכנסה השונות, היא באיזו מערכת משקלים להשתמש³. כאן אין הבעיה קיימת, שכן שתי מערכות המשקלים, שאפשר היה להשתמש בהן — של שני סקרי הוצאות המשפחה, 1956/57 ו-1959/60 — מביאות לתוצאות זהות, למעשה, בתחום ההשוואות הבין-קבוצתיות. מטעמי נוחות נבחר סקר הוצאות המשפחה 1959/60 כבסיס לשקלול.

במשך התקופה כולה היו מדדי המחירים של קבוצות ההכנסה הגבוהות גבוהים יותר. אמנם ההבדלים בנקודת זמן כלשהי הם קטנים מאוד, וייתכן שאין בהם אף כדי מובהקות לעומת השנה הקודמת. אולם כיוון שתופעה זו קיימת במשך כל שמונה השנים הנידונות, יש מקום להסיק על התייקרות רבה יותר בסלי הצריכה של קבוצות ההכנסה הגבוהות, אם כי בשיעור מועט. הדברים אמורים לא רק בקבוצת ההכנסה הגבוהה ביותר לעומת הנמוכה ביותר, אלא גם בכל שתי קבוצות סמוכות.

¹ סקירה זו נכתבה על ידי מיכאל לנדסברגר.

² ההשוואה מקיפה תשעה עשר מצרכים המהווים כ-96 אחוזים מכלל סל הצריכה. נעשה כאן ניסיון לבדוק את המדדים על ידי חלוקת המצרכים לשמונה, חמש ושתי קבוצות בלבד, והסתבר שהתוצאות לא היו רגישות לשינויי האגרגציה.

³ הפתרון הסביר במקרה כזה, שרשור, אינו אפשרי כאן, כיוון שלא ברור לגבי כל אחת מקבוצות ההכנסה בסקר 1956/57 לאיזה קבוצת הכנסה ב-1959/60 היא מתייחסת. גם אילו נפתרה בעיה זו, קיים עדיין קושי הנובע מכך שהתפלגויות המצויות בידינו הינן בדידות ובקבוצות רחבות למדי, ולכן גם מבחינה מעשית לא ניתן היה השרשור לביצוע בגלל העדר פירוט מספיק בנתונים.

מדד המחירים לצרכן, לפי קבוצות הכנסה*, 1954 עד 1962

(100.0 = 1954)

1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	מספר המשפחות	ההכנסה החודשית הנקייה לגפש (ל"י)	הקבוצה
143.3	131.4	123.9	122.6	121.7	118.8	109.8	103.2	100.0	167	0- 49.9	.1
144.4	132.4	124.8	122.9	121.8	118.6	109.9	103.5	100.0	192	50- 69.9	.2
145.5	133.3	125.5	123.3	122.1	118.8	110.0	103.7	100.0	253	70- 99.9	.3
147.7	135.1	127.0	124.3	122.9	119.5	110.4	103.8	100.0	256	100-149.9	.4
152.0	138.6	130.1	126.7	124.5	120.7	111.7	104.5	100.0	198	150+	.5
147.0	134.6	126.7	124.2	122.8	119.5	110.5	103.9	100.0	**1,112	סך הכל (מדד המחירים לצרכן)	

* המשקלים — מתוך סקר הוצאות המשפחה, 1959/60.
 ** לרבות משפחות שהכנסתן לא ידועה, ואינן כלולות באף אחת מקבוצות ההכנסה שלעיל.

לוח 2

העלייה כמדד המחירים לצרכן, לפי קבוצת ההכנסה, 1955 עד 1962

(אחוזים)

העלייה לעומת השנה הקודמת								ההכנסה	הקבוצה
1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	התורשתית הנקייה לנפש (ל"י)	
9.1	6.1	1.1	0.7	2.4	8.2	6.4	3.2	0- 49.9	.1
9.1	6.1	1.5	0.9	2.7	7.9	6.2	3.5	50- 69.9	.2
9.2	6.2	1.8	1.0	2.8	8.0	6.1	3.7	70- 99.9	.3
9.3	6.4	2.2	1.1	2.8	8.2	6.4	3.8	100-149.9	.4
9.7	6.5	2.7	1.8	3.1	8.1	6.9	4.5	150+	.5
סך הכל									
9.2	6.2	2.0	1.1	2.8	8.1	6.4	3.9	(מדד המחירים לצרכן)	

התפתחות זו אינה פרי עלייה יחסית חד-פעמית במחירי הסלים של קבוצות ההכנסה הגבוהות, המשתקפת גם במדדי השנים שלאחר מכן — זוהי התפתחות שיטתית הניזונה מתהליך מתמיד הנמשך במשך כל שמונה השנים (ראה לוח 2). יתר על כן, הדיפרנציאציה במחירי הסלים הלכה וגברה משנה לשנה, כפי שמלמדת הצגת מדדי הקבוצות השונות, כשמדד הקבוצה הנמוכה משמש כבסיס (ראה לוח 3).

מן הראוי לציין שממצאים אלה אינם מובנים מאליהם כלל ועיקר. במשך התקופה הנסקרת חלו שינויים בולטים במחירים היחסיים (ראה לוח 4), ולאור הרכבם השונה של סלי הצריכה של קבוצות ההכנסה השונות אי אפשר היה להניח מראש השפעה נייטרלית דווקא של שינויי המחירים היחסיים על התייקרויות הסלים.

ממצאים אלה מאפשרים הערכה של טיב הפיצוי הניתן באמצעות תוספת היוקר. תוספת היוקר נקבעת על-יסוד מדד המחירים לצרכן, שהוא ממוצע של מדדי הקבוצות המובאים כאן.

לוח 3

מדדי מחירים לצרכן לפי קבוצות הכנסה*, 1954 עד 1962

(מדד קבוצה = 100)

1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955	1954	ההכנסה התורשתית הנקייה לנפש (ל"י)	הקבוצה
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	0- 49.9	.1
100.8	100.8	100.7	100.2	100.1	99.8	100.1	100.3	100.0	50- 69.9	.2
101.5	101.4	101.3	100.6	100.3	100.0	100.2	100.5	100.0	70- 99.9	.3
103.1	102.8	102.5	101.4	101.0	100.6	100.5	100.6	100.0	100-149.9	.4
106.1	105.5	105.0	103.3	102.3	101.6	101.7	101.3	100.0	150+	.5

* לוח זה מבוסס על לוח 3.

ויש בה איפוא משום פיצוי גדול יותר לקבוצות ההכנסה הנמוכות לעומת הגבוהות. מגמה זו עולה בקנה אחד עם המגמה, המתגלמת במבנה הפורמלי של הסכם תוספת היוקר, של הגבלת הפיצוי הניתן להכנסות שמעל לרמה מסוימת.

מבחינת הקשר בין שיעור עליית המחירים לבין הדיפרנציאציה בעליית מחירי הסלים של הקבוצות השונות ניתן לחלק את השנים הנידונות לשתי קבוצות: בשנים 1955 ו-1958 עד 1960, שבהן היתה עליית רמת המחירים מתונה, היתה הדיפרנציאציה בעליית מחירי הסלים גדולה במידה ניכרת מאשר בארבע השנים האחרות, שהיו שנים של עליית מחירים גדולה בהרבה (ראה לוח 2). נראה שתופעה זו נעוצה בכך, שבתקופות של עלייה רבה ברמת המחירים קטנים יותר השינויים במערכת המחירים היחסיים מאשר בתקופה של עליית מחירים מועטת.

לוח 4

השינוי במדד המחירים לצרכן, לפי הסעיה, 1955 עד 1962

(אחוזים)

הסעיה	השינוי השנתי הממוצע	העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת							
		1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	
לחם	6.2	10.8	2.8	6.5	0.2	1.2	1.2	8.1	18.9
דגניים ומוצרי בצק	4.9	6.0	11.0	18.2	1.5	-7.6	-2.5	-0.3	12.8
בשר, עופות ודגים	0.8	-3.2	-3.0	20.3	-2.7	-11.1	-0.8	5.2	1.8
חלב ומוצריו	2.3	—	3.3	2.0	0.8	-2.2	6.0	5.8	2.4
ביצים	-0.5	—	-3.7	26.4	-5.3	2.6	-15.8	-10.4	2.0
שמנים ומרגרינה	4.3	0.8	19.6	16.7	0.7	-0.8	-3.7	0.4	0.9
תפוחי אדמה	7.6	-13.6	22.3	-17.8	16.2	45.0	5.9	12.2	-9.2
פירות טריים	7.9	0.3	24.4	-14.6	7.4	8.3	8.3	11.8	17.4
ירקות טריים	5.7	-5.9	14.5	-11.7	7.9	10.3	-2.7	23.7	9.4
החזקת הדירה	6.2	9.3	4.4	8.7	4.3	3.3	3.3	6.7	9.6
ריהוט וציוד לבית	4.1	6.5	2.3	4.1	2.1	1.5	2.3	5.1	8.8
הלבשה והנעלה	3.0	3.9	2.2	6.5	3.3	-1.7	-1.6	4.6	6.7
בריאות	5.4	5.9	5.1	5.2	6.1	-0.7	1.1	3.9	16.2
חינוך	6.6	3.1	6.9	6.7	4.8	4.4	6.9	8.6	11.4
תרבות ובידור	8.2	11.0	7.5	6.6	7.4	5.2	5.0	10.2	12.3
סיגריות	6.0	1.3	6.5	15.0	6.7	5.0	6.3	7.2	-0.4

ה ב ק ו ר : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מבחינה תיאורטית לוקים החישובים, שעליהם מבוססת ההשוואה, בכמה מגבלות¹. מן הראוי לציין רק שהמגבלה החשובה ביותר — שינוי בהרכב הסלים כתוצאה משינויים במחירים היחסיים — מאבדת הרבה מחומריתה כשהדברים אמורים בהשוואות בין קבוצתיות. אמנם כתוצאה משינויים במחירים היחסיים במרוצת הזמן חלים שינויים בהרכב הצריכה, אך אלה

¹ ברור שמנקודת ראות כלכלת הרווחה אין להגיע למסקנות מתוך ההשוואות בין הקבוצות, ולו רק משום שכל אגרגציה מבטלת את האפשרות של השוואת הרווחה בין האגרגטים השונים.

דומים מבחינת הכיוון בכל קבוצות ההכנסה. כך, למשל, אם עלה מחירו של מצרך מסוים ומשקלו ירד, הרי יש מקום להנחה שירידה זו אירעה בכל קבוצות ההכנסה. ואכן, הבדיקה מאשרת הנחה זו. אמנם שינויי המשקלים עשויים להיות שונים מבחינת עצמתם בקבוצות ההכנסה השונות (וזהו גם המצב למעשה), אולם מבחינת מגמתם הם שווים בכל קבוצות ההכנסה, וההטיה פועלת איפוא בכולן באותו כיוון. תוספת חיזוק למסקנה זו יש בעובדה שהגורם השני העשוי להביא לשינוי המשקלים — עליית ההכנסות — פעל אף הוא באותו כיוון בכל קבוצות ההכנסה.

2. הקשר בין השתנות המחירים היחסיים לבין גמישות ההכנסה

השאלה המתבקשת לאור הממצאים היא, מהו הגורם להפרשים כה קלים בין מדדי הקבוצות השונות בתקופה של שינויים כה בולטים במבנה מערכת המחירים היחסיים?

השפעת עליית מחירו של מצרך כלשהו על התייקרות סלי הצריכה של קבוצות ההכנסה שונות תלויה בגמישות ההכנסה שלו. במידה שגמישות ההכנסה של מצרך גדולה מאחת, תביא עליית מחירו להתייקרות יחסית רבה יותר של סלי קבוצות ההכנסה הגבוהות; במידה שגמישות ההכנסה של מצרך קטנה מאחת, תחול התייקרות יחסית רבה יותר בסלי קבוצות ההכנסה הנמוכות. מוצר, שגמישות ההכנסה שלו יחידתית, התייקרותו משפיעה באותה מידה על עליית מחירי סלי הצריכה של קבוצות ההכנסה השונות.

היה איפוא מקום לצפות לקשר רופף בין שיעור עליית המחירים של המצרכים השונים לבין גמישויות ההכנסה שלהם. ואמנם מקדמי המתאם המשוקלל בין שיעורי השינוי במחירי המצרכים הנכללים בסל לבין גמישויות ההכנסה היו נמוכים בכל המקרים, ולא שונים בצורה מובהקת מאפס — עליית מחירי הסחורות ושירותי הצריכה במשק לא היתה איפוא שיטתית מבחינת התפלגות המוצרים לפי גמישות ההכנסה¹. יש עניין מיוחד בממצא זה, הואיל ובמשך התקופה חלו, כאמור, שינויים בולטים במחירים היחסיים, שינויים שהיו שונים ביותר משנה לשנה (ראה לוח 4); ובמסגרת התפתחות בלתי סדירה זו נשמר בהתמדה אלמנט שיטתי אחד — העדר קשר מובהק בין שיעור עליית המחירים בכל אחת מן השנים לבין גמישויות ההכנסה. כלומר, באף אחת מהשנים הנסקרות לא חלה עלייה בעיקר במחירי מצרכים הנצרכים על ידי בעלי הכנסה גבוהה או להיפך. עליית המחירים היתה ניטרלית כמעט בהשפעתה על מחירי סלי הקבוצות השונות.

3. ייצוגיותו של מדד המחירים לצרכן

שאלת ייצוגיותו של מדד המחירים לצרכן יש לה שתי בחינות: ראשית, באיזו מידה מייצג השינוי הנמדד את השינוי שחל למעשה במחירי המצרכים השונים; ושנית, באיזו מידה משקפת העלייה במדד המחירים לצרכן את העלייה שחלה למעשה במדדי הקבוצות השונות. סקירה זו עוסקת רק בשאלה השנייה ובמסגרת שלוש חלוקות לקבוצות: קבוצות הכנסה, קבוצות מוצא וותק וקבוצות גודל משפחה.

לגבי קבוצות ההכנסה נמצא, כאמור, שההשתנות של כל קבוצה דומה מאד להשתנות הממוצעת, ומדד המחירים לצרכן מייצג בצורה משביעה רצון את מדדי הקבוצות השונות.

¹ יש להדגיש את העובדה שמקדם המתאם במקרה זה צריך להיות משוקלל. העדר קשר פשוט בין גמישויות ההכנסה לבין שיעורי עליית המחירים אינו מחייב העדר דיפרנציאציה בין סלי הצריכה של קבוצות הכנסה שונות, שכן כשמשקליהם של המצרכים שונים, אין עליות מחירים שוות של שני מצרכים, שגמישותו של האחד גדולה ושל השני קטנה, מקוזות זו את זו מבחינת השפעתן על הדיפרנציאציה בין מחירי הסלים.

השוואה שנייה נערכה במסגרת חלוקה לקבוצת לפי קווי המוצא והוותק בארץ¹. המדגם חולק לחמש קבוצות "יבשת-ותק"; ילידי אירופה-אמריקה, ותיקים; ילידי אירופה-אמריקה, חדשים; ילידי אסיה-אפריקה, ותיקים; ילידי אסיה-אפריקה, חדשים; וילידי ישראל. חלוקה זו איננה אמנם בלתי תלויה בחלוקה לקבוצות הכנסה, שכן קיים קשר בין המוצא והוותק בארץ לבין רמת ההכנסה, אך מאחר שגם אם מביאים בחשבון את הבדלי ההכנסה וגודל המשפחה, קיימים עדיין הבדלים בהרגלי הצריכה בין העדות², הרי שיש משום תוספת אינפורמציה בהשוואת סלי קבוצות יבשת-וותק. ואמנם היחסים בין מדדי קבוצות יבשת-ותק אינם כה חד משמעיים כהבדלי קבוצות ההכנסה (ראה לוח 5). ההתייכרות היתה רבה לגבי אותן קבוצות יבשת-ותק שהן גם בעלות הכנסות גבוהות יותר (כגון אירופה-אמריקה ותיקים וישראל), אבל ההבדלים הם קטנים יותר ולא שיטתיים כהבדלים בין קבוצות ההכנסה³. גם כאן היתה איפוא התפתחות המחירים היחסיים נייטרלית, ומדד המחירים לצרכן מייצג איפוא בצורה מהימנה למדי את מדדי קבוצות המוצא השונות.

לוח 5

העלייה במדד המחירים לצרכן לפי קבוצות יבשת-ותק

(אחוזים)

העלייה לעומת השנה הקודמת							ההכנסה החודשית הנקייה לנפש (ל"י)	מספר המשפחות	יבשת ותק
1962	1961	1960	1959	1958	1957	1956	1955		
									אסיה-אפריקה
9.0	6.2	1.3	0.5	2.4	8.2	5.9	3.5	58.8	263
									חדשים
									אסיה-אפריקה
9.0	6.6	1.9	0.3	2.4	8.6	6.0	3.4	71.7	55
									ותיקים
									אירופה-אמריקה
8.9	6.4	2.0	0.6	2.6	8.2	5.8	3.4	95.8	305
									חדשים
9.2	6.4	1.9	1.0	2.9	7.7	6.2	3.8	112.2	111
									ישראל
									אירופה-אמריקה
9.2	6.7	2.3	1.1	2.8	8.1	6.3	3.9	119.4	332
									ותיקים

בדיקה דומה נערכה גם לגבי קבוצות שונות של גודל משפחה. במקרה זה אפשר היה לחזות את התוצאות בקירוב טוב למדי, מאחר שקיים קשר הדוק בין גודל המשפחה לבין רמת ההכנסה לנפש; ככל שהמשפחה גדולה יותר, ההכנסה לנפש קטנה יותר בממוצע; כלומר במשפחות מרובות נפשות בדרך כלל נמוכה יותר רמת הכנסה לנפש. עם זאת יש לזכור, שהודות ליתרונות, הנובעים מגידול היקף הצריכה, יש בהשוואה על יסוד ההכנסה לנפש כדי להפריז במשקל

¹ לגבי הגדרת הקבוצות ראה "סקר הוצאות משפחות עירוניות 1959/60", הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, עמ' י"ג.
² ראה ד"ר ניסן לויתן, "הרגלי צריכה בישראל", מרכז פאלק למחקר כלכלי, ירושלים (עומד להופיע); וכן מחקר בנושא זה העומד להופיע במסגרת פרסומי בנק ישראל.

³ יש לזכור שהמיון לפי קבוצות הכנסה היה חד יותר מבחינת הבדלי ההכנסה בין הקבוצות. כלומר, הבדלי ההכנסה בין קבוצות יבשת-ותק קטנים יותר מאשר במיון לפי ההכנסה.

ההבדלים האמיתיים ברמת ההכנסה הריאלית. המשפחה היא לרוב יחידת צריכה אחת, ולכן מתקבל על הדעת שמשפחה בת ארבע נפשות, שהכנסתה היא 400 ל"י לחודש, יכולה לקיים רמת צריכה גבוהה יותר מיחיד שהכנסתו 100 ל"י לחודש.

סלי הצריכה של המשפחות הקטנות, שהן גם בעלות הכנסה גבוהה יותר, התייקרו יותר מאלה של המשפחות הגדולות (ראה לוח 6). התוצאות, שנתקבלו על יסוד המיון לפי גודל המשפחה, קרובות ביותר למצופה על יסוד רמת ההכנסה לנפש (ראה לוח 2), ולכן כל האמור בקבוצות ההכנסה כוחו יפה גם לגבי קבוצות גודל המשפחה, כאשר רמת ההכנסה יורדת עם גודל המשפחה.

לוח 6

עליית מודר המחירים לצרכן, לפי קבוצות גודל משפחה, 1954 עד 1962

(אחוזים)

גודל המשפחה	מספר המשפחות	ההכנסה החדשה הנקייה לנפש (ל"י)	העלייה לעומת השנה הקודמת							
			1955	1956	1957	1958	1959			
6 ומעלה	156	55	3.4	5.9	8.3	2.4	0.4	1.3	6.2	8.9
5	122	66	3.5	5.9	8.3	2.5	0.5	1.7	6.3	8.9
4	280	90	3.6	6.2	8.2	2.7	0.9	2.1	6.5	9.1
3	255	116	3.8	6.0	8.0	2.9	0.9	2.1	6.5	9.1
2	203	148	3.9	6.0	7.9	2.9	0.8	2.1	6.7	9.2

עד כאן היו כל הבדיקות מבוססות על השיטה המקובלת של חישוב שינויי המחירים במדד המחירים לצרכן. משקלו של כל סעיף נקבע על פי חלקו בסך ההוצאה¹; למשל, משקלו של מצרך x במדד נקבע על ידי חילוק סך ההוצאה על המצרך על ידי כל המשפחות בסך ההוצאה לתצרוכת של כל המשפחות $(\sum_{i=1}^n x_i / \sum_{i=1}^n C_i)$ כאשר $i = 1, 2, \dots, n$ ו- n הוא מספר המשפחות במדגם).

במסגרת שיטה זו שונה משקל המשפחות השונות והוא נקבע על ידי היקף הוצאות הצריכה שלהן. שיטה זו מקנה איפוא משקל רב יותר למשפחות בעלות הכנסה גבוהה יותר². אין שום קריטריון אובייקטיבי לקביעת המשקלים, אך נראה שלצורך שימושים מסוימים של המדד (כגון

¹ שיטת קביעת המשקלים, הנהוגה עלידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מבוססת למעשה על צורת חישוב מדויקת יותר, אך ההבדלים הכמותיים בין שתי השיטות הם קטנים וחסרי חשיבות מבחינת העניין הנידון כאן.

² כאמור נקבע בשיטה הקיימת משקלו של סעיף x במדד על ידי $\frac{\sum x_i}{\sum C_i}$ אולם ביטוי זה שווה באופן

זהותי ל- $\frac{\sum \frac{x_i}{C_i} C_i}{\sum C_i}$; כלומר זהו ממוצע משוקלל של הפרופורציות, כאשר לכל משפחה ניתן משקל בהתאם לסך ההוצאה שלה (C_i).

קביעת תוספת היוקר) עדיף היה לתת לכל משפחה אותו משקל, כלומר, להשתמש בשיטת שקלול שוויונית יותר, הקובעת את המשקל בצורה בלתי תלויה בהכנסה. אולם לגבי התקופה הנידונה מביאה השיטה השוויונית לתוצאה דומה מאוד לזו של השיטה הקיימת, ומבחינה מעשית אין איפוא בשינוי השיטה כדי לשנות הרבה.

המדד, המחושב לפי השיטה המקובלת, גבוה כאן מזה המחושב לפי השיטה השוויונית. הדבר נובע ממהות ההבדלים בין שתי השיטות. השיטה המקובלת מקנה משקל רב יותר לסלי קבוצות ההכנסה הגבוהות, שבהם הגיעה ההתייכרות בתקופה הנידונה לשיעור רב יותר. כיוון שהדיפרנציאציה בין שינויי מחירי הסלים קטנה, קטנים גם ההפרשים בין המדדים המחושבים לפי שתי השיטות. אולם אין עובדה זו צריכה לטשטש את ההבדל העקרוני בין שתי השיטות, אשר לעיתים קרובות יש לו חשיבות מעשית.

לוח 7

מדד המחירים לצרכן, לפי שיטת השיקול, 1954 עד 1962

השנה	השיטה המקובלת	השיטה השוויונית
1954	100.0	100.0
1955	103.9	103.4
1956	110.5	110.3
1957	119.5	118.9
1958	122.8	122.1
1959	124.2	123.3
1960	126.7	125.6
1961	134.6	133.7
1962	147.0	145.8

בניגוד לדמיון בין שיעורי העלייה במדדים המבוססים על שתי השיטות, יש הבדלים ניכרים במשקלי סעיפים בודדים בשני המדדים (ראה לוח 8). גם הבדלים אלה הם בכיוון המצופה. מוצרים, הנצרכים בעיקר על ידי שכבות הכנסה נמוכות, משקלם נמוך יותר במדד המבוסס על השיטה המקובלת; ולהיפך, מצרכים שעיקר צריכתם בקבוצות ההכנסה הגבוהות, משקלם גבוה יותר. מצרכים כמו לחם, דגנים ומוצרי בצק, שמנים ומרגרינה, חלב ומוצרי חלב, תפוחי אדמה ועוד משקלם במדד הקיים נמוך מדי ולעתים אף במידה ניכרת מאד, והיפוכו של דבר במצרכים כמו ריהוט וציוד לבית, שירותים אישיים, שירותי תחבורה ועוד. מכאן שגם אם בחישוב רמת המחירים הכללית יש בין שני המדדים הבדלים קטנים בלבד, הרי בתחומים אחרים עשויה ההסתמכות על המדד הקיים להחטיא את המטרה. כך למשל, כשהמטרה היא מתן פיצוי על התייקרות מצרך בודד, כגון מענק הלחם, הרי הפיצוי לבעלי ההכנסות הנמוכות (שלהם הוא נועד) נמוך יותר לפי השיטה הנוכחית, מזה שהיה מתחייב מן השיטה השוויונית, שכן המשפחות בעלות

ההכנסה הנמוכה מוציאות שיעור גבוה יותר מהכנסתן על לחם מאשר משפחות בעלות הכנסה גבוהה. בעוד שבקביעת משקלי המצרכים ניתן, כאמור, למשפחות בעלות ההכנסה הגבוהה משקל גבוה יותר. מאידך, יש לזכור שתשלום תוספת היוקר לפי השיטה הקיימת מפלה לטובה את בעלי ההכנסות הנמוכות, שהתייקרות צריכתם מגיעה לשיעור נמוך מזה של בעלי ההכנסות הגבוהות וכן מן המדד בכללו.

לוח 8

משקלי הסעיפים במודד המחירים לצרכן,
לפי השיטה המקובלת ולפי השיטה השוויונית

השטיה השוויונית	השטיה המקובלת	הסעיף
1.1	3.7	שירותים אישיים
7.5	9.3	החזקת הדירה
8.6	9.7	ריהוט וציוד לבית
5.4	6.0	תחבורה
11.8	12.3	הלבשה והנעלה
8.6	8.9	מצרכי מזון אחרים
7.5	7.7	תרבות ובידור
4.3	4.3	בריאות
3.2	3.2	ביצים
3.2	3.0	ירקות טריים
3.2	3.0	חינוך
2.2	2.0	דגנים ומוצרי בצק
12.9	11.3	בשר, עופות ודגים
3.2	2.8	לחם
2.2	1.9	סיגריות
5.4	4.4	חלב ומוצרי חלב
6.4	4.4	פירות טריים
2.2	1.4	שמנים ומרגרינה
1.1	0.7	תפוחי אדמה
100.0	100.0	סך הכל